

nemen, doch zoveel mogelijk ontvangstations bezet te houden. Aangeraden wordt, de normale scheepvaartroutes te mijden en knooppunten bij nacht te passeren . . . Stel u bij aankomst in vreemde haven in verbinding met de Nederlandse consul.¹

Dit telegram ging om 5 uur 46 voor het eerst de ether in. De ministers waren toen nog bijeen; omstreeks dat tijdstip of korte tijd later werd de minister van buitenlandse zaken, van Kleffens, evenwel weggeroepen: de Duitse gezant, *Graf Zech von Burkersroda*, had hem op zijn departement een mededeling te doen. Van Kleffens moest zich dus van de Prins Mauritslaan naar het Plein begeven. Dat bleek moeilijk. De Haagse binnenstad was door nerveuze militairen afgezet die in elke burger die zij niet kenden, een potentiële Vijfde Colonnist zagen. Van Kleffens kwam niet verder dan de Mauritskade, dicht bij het paleis Noordeinde; daar weigerde men hem door te laten. Of hij ook beweerde, de minister van buitenlandse zaken te zijn – het hielp niet. Duitse vliegtuigen die over het paleis gekomen waren, beschoten de Mauritskade – temidden van alle daardoor ontstane verwarring vroeg de minister verlof, het Algemeen Hoofdkwartier op te bellen. Dat werd goedgevonden. Uiteraard gaf het hoofdkwartier instructie, hem onmiddellijk door te laten en van Kleffens had luttele minuten later zijn departement bereikt. Daar werd Zech in zijn werkkamer binnengebracht, begeleid en bewaakt door twee Nederlandse officieren.

Zech had een kort briefje bij zich – het behelsde de punten van de verklaring die hij moest afleggen, punten die hem kort tevoren² door middel van een codetelegram uit Berlijn bereikt hadden:

¹ Deze instructie werd op 10 mei des avonds in die zin gewijzigd dat gelast werd, uitsluitend Engelse of Franse havens aan te lopen en de *Downs* te mijden. Scheveningen-Radio gelastte van 10 uur 36 af de Nederlandse trawlers op de Noordzee (de haringloggers lagen nog binnen: zij zouden pas op 14 mei voor het eerst uitvaren), zich zo spoedig mogelijk naar een Engelse haven te begeven. (Ministerie van marine, chef van de marinestaf, bureau maritieme historie: 'De Koninklijke Marine in de tweede wereldoorlog', dl. I, hoofdstuk 2, *Mededelingen van de Marinestaf*, 1955, no. 5, p. 87-89; directoraat-generaal van scheepvaart: manuscripten van T. H. Milo en W. E. van Popta betreffende de geschiedenis van koopvaardij en marine in de tweede wereldoorlog, II, p. 218. (De eerste bron zal verder aangehaald worden als: 'Marine . . . tweede wereldoorlog', de tweede als: Ms. van Milo-van Popta). ² Ondanks deze order keerde een deel van de vissersschepen naar de Nederlandse havens terug, alleen al op 10 mei naar IJmuiden twee-en-zestig; zij werden na lossing naar Amsterdam doorgezonden teneinde te voorkomen dat door bomaanvallen schepen in het vaarwater tot zinken zouden worden gebracht ((Sectie krijgsgeschiedenis) V. E. Nierstrasz: *West- en noordfront Vesting Holland, mei 1940* (1961), p. 9.)